

H.C. Hintzen

Rotterdam, 23 september 1892 - Rotterdam, 22 januari 1964

Op de 22ste januari 1964 overleed te Rotterdam Mr. Herman Carel Hintzen, oud-lid van de firma R. Mees en Zoonen, op de leeftijd van 71 jaren. Mr. Hintzen is een biografie in ruime mate waard, om wat hij deed en bereikte, en ook om wat hij was. Helemaal eenvoudig is de beschrijving van dit leven, los van het feitelijke, intussen niet. Er blijft immers een zeker onverklaarbaar gedeelte, dat dunkt mij wat groter is dan in andere, gelijksoortige levens wordt gezien. Na zijn heengaan is wel opgemerkt, dat hij in het openbare leven, in Rotterdam en in Nederland, niet sterk op de voorgrond trad. Die stelling lijkt mij betwistbaar, zij het niet van alle grond ontbloomt, en behoeft in ieder geval nadere uitwerking om wat meer betekenis te krijgen. Een gelukkiger en juister formulering zou dunkt mij kunnen wezen, dat Mr. Hintzen over zo grote gaven beschikte dat hij voorbestemd leek een man van wat men noemt algemeen Nederlandse bekendheid te worden. Zover kwam het niet, en dat verschijnsel vraagt dus enige verklaring, omdat het geenszins een gevolg was van gemis aan kansen of talent, van het ontbreken van aspiraties of bepaalde positieve karaktereigenschappen, of van de aanwezigheid van maatschappelijk als negatief geldende eigenaardigheden. De oorzaak moet daarom dieper liggen, en hier wordt dunkt mij een probleem gesteld, waaraan de biograaf niet voorbij mag gaan, op straffe van gemis aan wezenlijk respect te tonen tegenover de nagedachtenis van iemand, aan wie hij veel had te danken. Laat ik beginnen met het geven van een - altijd subjectief getinte - totaalindruk. Op dat punt kan evenwel weinig twijfel zijn, want aan scherpte van profiel ontbrak het noch letterlijk noch figuurlijk. Een groot verstand, uitstekend geheugen, een ijzeren wil, noeste vlijt, menselijke toewijding en een voorbeeldige levenshouding in de particuliere sfeer. Een man, wie van jongs af aan, dacht ik zo, zelfs de animo tot kleine of grote afdwalingen ontbrak, die zeker de laatste tientallen jaren nooit alcohol gebruikte of rookte, niets om gemakkelikheden gaf, en slechts leefde voor zijn werk en zijn gezin. Bovendien een goed gesneden gezicht, en tenslotte hadden de schikgodinnen ook nog fortuin en geboorte aan dat alles toegevoegd. Het patroon lijkt zo te zijn geweven, dat het kleed wel perfect worden moest, dat Mr. Hintzen, waar hij zich ook mee inliet, voorbestemd was om een hoge graad van succes in alles te bereiken, en daarin zelf volle bevrediging te vinden. In veel opzichten is het ook zo geweest, meer dan wel wordt gedacht; echter niet in alle.

Lang genoeg hield ik de lezer reeds met mijn inleidende bespiegelingen op. De geschiedenis, ook de geschiedenis van een mens en zijn ontplooiing beweegt zich binnen een feitelijk raam, en dat dient eerst te worden getekend voordat kan worden overgegaan tot een beschrijving van wat in één opzicht het zwaarste woog: de functie binnen de gemeenschap R. Mees en Zoonen. Het is niet altijd makkelijk de zoon van een groot man te zijn. Dat gold ook voor degene over wie wij het nu hebben. Zijn vader, George Herman Hintzen, Amsterdammer, maakte een schitterende carrière, en werd tenslotte in zijn milieu tot een nationale figuur. Koopman, Tweede Kamerlid, wethouder van Rotterdam, eerste lid van de firma R. Mees en Zoonen die niet de naam Mees droeg. Een typische negentiende-eeuwer, jongeman uit een milieu van welgestelde en deftige zakenmensen, die zoals toen gebruikelijk bij degenen, die over gaven beschikten, maar niet over ouders die zo vermogend waren of zo invloedrijk, dat des zoons maatschappelijke positie van de wieg af vaststond, snel via een handelsopleiding zijn eigen weg zocht en vond, eerder en sneller dan tegenwoordig gebruikelijk. Opvallend en sterk positief onderscheidend van zijn meeste tijd- en standgenoten is bij George Herman Hintzen direct de oorspronkelijke, doelgerichte, sociale en maatschappelijk-politieke belangstelling. Denker, financier, constructeur. Een puriteins aristocratisch mensenvriend, onsentimenteel en sceptisch, zonder ooit hard te worden. Een groot man, die zijn stempel op alles en allen drukte, was de faam die hij achter liet. Voor wie de wereld kent is de stelling niet te stoutmoedig, dat die dominerende positie niet zonder strijd zal zijn verkregen en dat die strijd haar

wrevels bij degenen, met wie hij dagelijks samenwerkte, en tot wier familiekring hij niet behoorde, achtergelaten heeft. De zoon Hintzen zag hoog tegen de vader op, en wist zich anders te zijn - uit minder eenvoudige materie gesmeed. Even rechtlijnig in wandel, maar niet altijd even bewust op een concreet doel afgaand. De moeder, mevrouw Hintzen-s-Jacob, wordt beschreven door wie haar hebben gekend als bijzonder schrander en ontwikkeld, vol interesse voor haar kinderen, grote verwachtingen omtrent haar zoon Herman Carel koesterend, die als enige jongen in een gezin met drie zusters opgroeide. Mevrouw Hintzen werd zwaar door de jicht geplaagd, een kwaal die zij op haar zoon overdroeg, en die haar leven meer heeft vergald dan dat van Herman Carel, die op dit punt van een benijdenswaardige gelijkmoedigheid was, hoezeer de pijn hem belaagde.

Dat aan de opvoeding van de, op 23 september 1892 te Rotterdam geboren, jonge Hintzen de uiterste zorg besteed werd, en dat in ieder opzicht, spreekt vanzelf. De moederlijke belangstelling voor de knappe en aantrekkelijke zoon, de concentratie van alle aandacht op hem, was naar het heet in het oog springend. Wellicht elementen die bijdragen tot verklaring van de persoonlijkheidsstructuur?

Het Rotterdamse gymnasium baarde geen enkele moeilijkheid en behield tot Mr. Hintzen's dood zijn volle sympathie en belangstelling, waaraan hij als president-curator jarenlang praktische vorm en gestalte gaf. Ook de studie in Leiden verliep vlot en snel. Overigens sprak Mr. Hintzen nooit over zijn studententijd. Typerend voor de mens, die ook later weinig gaf om sociëteiten en massale gezelligheid, niet graag in het openbaar sprak en te teruggetrokken was om zijn capaciteiten te demonstreren wanneer de situatie en het eigen verantwoordelijkheidsgevoel hem daartoe niet als het ware noopten. Dan stond hij zijn man, en meer dan dat, juist in de discussie, maar hij zocht de gelegenheid daartoe nooit, hetzij dan in een vertrouwde kleine kring. Ik heb weinig minder ijdele mensen gekend, en nooit iemand in zijn positie, die het minder met zichzelf had getroffen. Onder die omstandigheden is Leiden een fase, geen gebeurtenis, en gaat van het corpsleven niet die vormende kracht uit, die het ten aanzien van even begaafde, maar extroverte naturen somwijlen toont. Ook het zijn van reserve-officier, tweede luitenant bij de veldartillerie gedurende de vorige mobilisatie, bleef een prettig en positief incident. De luitenant Hintzen werd als officier door zijn superieuren bepaald gewaardeerd, al vonden de heren hem geen geboren militair in de conventionele zin van het woord, naar ik van een hunner vernam. Mr. Hintzen amuseerde zich onder dienst wel, deed zijn vaderlandse plicht, maar had ook op dit punt allerminst romantische nostalgieën, al leerde hij in die tijd zijn aanstaande vrouw kennen!

Op 24 september 1919 werd te Breda het huwelijk voltrokken tussen Mr. H. C. Hintzen en Mejuffrouw C. J. J. Pels Rijcken, dochter van de voortreffelijke Bredase advocaat Mr. F. E. Pels Rijcken. Acht kinderen werden uit dit huwelijk geboren, en thuis, in vrouw en kinderen, vond hij het geluk. De weg naar R. Mees en Zoonen stond open. Na een korte leertijd op kantoor, sinds 13 december 1918, en in Engeland, werd hij op 1 oktober 1920 algemeen procuratiehouder, en op 1 januari 1923 lid der firma. In dat bedrijf ligt voortaan het grootste stuk van zijn leven. Mogen later de vele beslommingen, aan tal van commissariaten verbonden, een flink stuk van de tijd in beslag hebben genomen, het kantoor kreeg steeds zijn grootste aandacht. Letterlijk alles interesseerde hem vrijwel tot het laatst aan toe, van de vroege morgen tot de late avond bezorgd voor de goede gang van zaken, en bezielde met het vaste voornemen dat noch iets hem zou ontgaan, noch iets van enig belang, of soms van weinig belang, buiten hem om, laat staan tegen zijn wil, geschieden zou. Er valt een zekere anomalie op dit punt te constateren. Mr. Hintzen had een uitgesproken vertrouwen in zijn medemensen, als zij dat verdienden, was theoretisch van het nut van delegatie overtuigd, kon op welsprekende wijze uiteenzetten hoezeer het geven van vertrouwen karakters ten gunste beïnvloedde, maar kwam er, stellig door overmaat van verantwoordelijkheidsgevoel, maar moeilijk toe in de praktijk te delegeren en zich tot een zekere zwijgende beïnvloeding en controle op een afstand te bepalen. Dit heeft jammer genoeg enkelen van hem vervreemd, wier sympathie en toewijding hij zonder meer verdiende op grond van de gevoelens die hij hun toedroeg, en anderen wel eens wat bevreesd gemaakt of tot twijfelen aan zichzelf gebracht. Hoewel met de beste

bedoelingen beziel, juist in de persoonlijke verhoudingen, riep hij toch veelvuldig weerstanden op, welke gelukkig meestal slechts korte tijd bleven bestaan. Hoe kwam dat?

Eén ding viel mij op in de eerste week die ik in het kantoor van R. Mees en Zoonen doorbrengen mocht. De andere firmanten waren regenten, die hun eigen toch merkwaardige positie als de gewoonste zaak van de wereld accepteerden, en althans naar de schijn geen ogenblik veronderstelden dat iemand, wie dan ook, iets discutabels of ingewikkelds in de verhoudingen zag. Sociaal hooghartig, met een merkwaardige mengeling van afstand en gemeenzaamheid, zonder veel critiek op hun personeel, easy-going, en daarbij volmaakt onpretentius en aardig. Bij mensen als Mr. W. A. Mees, de heer Philip Mees en Mr. R. Mees kwam, zoals gezegd reeds in de eerste dagen van mijn aanwezigheid op hun kantoor, de herinnering op aan de zoveelste hertog van Devonshire, de eenvoudigste man van Engeland, die zich nimmer herinnerde wie hij was, behalve als een ander het vergat. Een levenshouding, die toen mijn volle instemming had, en het werken onder en voor de betrokken heren tot een genoegen maakte, en in de moderne zin gesproken, gelijk de constitutionele monarchie, geen spanningen opwekte, maar daartegenover vele spanningen wegnam.

Mr. Herman Carel Hintzen toonde, dat hij in kennis van zaken, overzicht en persoonlijkheid boven zijn medewerkers uitstak. In de jaren tot 1934 was hij bepaald wel eens scherp en uit de hoogte, zonder dat dit, althans door sommigen op het kantoor, als voluit geloofwaardig en inherent aan de situatie ondervonden werd. De indruk die Mr. Hintzen toen maakte, beantwoordde niet steeds aan het vertrouwde beeld van de overige firmanten van R. Mees en Zoonen, die ook veel dingen beter wisten dan hun personeel, dat bijna nooit lieten merken, maar bewust of onbewust op de voorgrond stelden dat de leidende medewerkers de technische zaken beter beheersten, en behoorden te beheersen, dan zijzelf. Hun taak in het firmaverband was een andere.

In technische kennis stak Mr. Hintzen inderdaad boven vrijwel iedereen uit. In ingewikkelde kwesties van geldarbitrage, emissies en syndicaten wist hij beter de weg dan wie ook. Zijn juridische kennis was meer dan normaal voor iemand in zijn functie, en zijn scherp ontwikkeld en gecultiveerd analytisch vermogen maakte hem tot een voortreffelijk beoordeelaar van credieten. Zijn aanzien op dat gebied bij associé's en personeel was onbeperkt, en iedereen erkende hem daarin graag als zijn meerdere. Verschil van mening was mogelijk ten aanzien van de aanpak van mensen, cliënten of personeel. Niet ten aanzien van de formele juistheid van zijn oordeel. Mensenkennis, voor de bankier onmisbaar, had Mr. Hintzen ook al meegekregen, de grafologie interesseerde hem, en Adler en Künkel behoorden tot zijn bedside-lectuur. De problemen lagen uitsluitend in het contactvlak, omdat zoals gezegd het hem niet aan theoretische kennis ontbrak van de mens en zijn neigingen, en allerm minst aan goede gezindheid. Het was meer een kwestie van niet helemaal tevreden zijn met zichzelf en bepaalde lacunes, juist in het eigen ik, niet als onderdeel van de gegeven situatie kunnen aanvaarden en verwerken. De ontmoeting met de Oxfordgroep in 1934, later voortgezet in het intensief meeleven met Morele Herbewapening, bracht wel verandering in enige der hierboven getekende facetten, niet in alle; een zeker gemis aan souplesse bleef namelijk, maar voor wie zien wilde werd duidelijk dat Mr. Hintzen ieder de hand tot vriendschap toestak, geen mens wilde kwetsen, en voor elk ook afwijkend gedrag, of van de zijne verschillende opinie positief gerichte belangstelling dacht te geven. De eigen sfeer van R. Mees en Zoonen bracht met zich mee, dat critiek van onder af te zijnen aanzien in die tijd niet uitbleef. Associés waren wie ze behoorden te zijn, en in dat behoren stak een flink stuk conventionaliteit. Bovendien was kantoorpersoneel toenmaals wel respectueus, maar daarnevens van een zeker scepticisme vervuld. Afstand bestaat nu eenmaal altijd aan beide kanten, en eerbied vindt haar weerspiegeling wel eens in gemis aan begrijpen. Morele Herbewapening heeft een grote of zeer grote rol in het leven van Mr. Hintzen na 1934 gespeeld. Wie zelf bezwaren tegen deze beweging heeft, erkent nochtans, dat ten aanzien van de mens Hintzen de werking bepaald gunstig, in zekere zin revolutionair was.

Was Mr. Hintzen een groot bankier?

Mij dunk dat het antwoord met enige hierna aan te brengen nuancerings bevestigend behoort te luiden. Hij was een uitstekend leider van de bankiersfirma R. Mees en Zoonen, zoals deze in die

dagen haar taak in de samenleving zag, begrensd, een kleine "grote bank", op Rotterdam geconcentreerd. In de eerste plaats een perfecte vakman met aanzienlijke algemene talenten, die het vertrouwen van zeer velen won of wist te behouden. Bepaald een van de allerbelangrijkste eigenschappen voor een bankier. Vóór alles bezorgd voor de continuïteit der firma, en daarom afkerig van grote risico's. Bovendien te intellectueel en te analytisch georiënteerd om grote beslissingen à l'instant te nemen. Secundair, geneigd tot overleg, soms ook wel tot uitstel, en aan een weinig riskante zaak met de daaraan verbonden voordelen op lange termijn de preferentie gevend boven stoutmoedige strategische concepties. In het behalen van snelle voordelen uit marktsituaties was hij niet geïnteresseerd; bovendien had hij, evenals zijn associés, een afschuw van het aan effectentransacties voor eigen rekening te vaak verbonden gebruik van voorwetenschap uit hoofde van speciale betrekkingen. Slechts op één punt heeft hij dunkt mij niet helemaal beantwoord aan de verwachtingen, die men omtrent een leider van zijn statuut hebben kon: als opvoeder van mensen was hij niet het grootst. Hoe kwam dit? Eensdeels denk ik door een misschien te bewust streven naar rechtstreekse morele perfectie; anderdeels omdat hij anderen, op zijn minst naar dier gevoelen, wel eens te scherp op de vingers zag en teveel behoefte had kwesties te stellen en via de weg van argumentatie op te lossen, waaraan beter met een glimlach voorbij kan worden gegaan. Iets in hem neigde meer naar de advocaat of de geleerde of de rechter dan naar de regent of de koopman. Daarnaevens was hij er afkerig van mensen, vooral ook invloedrijke mensen, naar de mond te praten, of, zo men wil, psychologisch gefundeerde speculaties op de zwakheden in de karakters van degenen met wie hij te maken had te ondernemen. Het is dit innerlijk en in het leven naar buiten op zijn wijze ernst maken met waarheid en onwaarheid, dat er toe heeft geleid, wil het mij toeschijnen, dat hij in algemeen Nederlandse zin niet zo op de voorgrond is gekomen als hij wel verdiende. "He stoops to conquer" was niet zijn devies. Aan zijn commissariaten heeft Mr. H. C. Hintzen meer dan normaal tijd en aandacht gegeven. Adviseren lag hem uitstekend, en om een goed commissaris te zijn is het, meer nog dan voor een directeur, belangrijk om terstond de minder aantrekkelijke aspecten van op zichzelf veelbelovende plannen te onderkennen. Bovendien kende hij de stukken als weinigen dat doen. Ieder accountantsrapport, ieder directieverslag, werd feitelijk en zo nodig rekenkundig ontleed, en Mr. Hintzen sprak altijd met volledige beheersing der materie, kennis van zaken en kennis van mensen. Velen hebben bij hem steun gevonden, meer dan zij rechtmatig mochten hopen, in moeilijke jaren, in financieel dreigende situaties of bij persoonlijke verwickelingen. Juist dan toonde Mr. Hintzen zich op zijn sympathiekst en belangstellendst, en op dat ogenblik werd ook duidelijk aan de directeur, die hem als mens wel eens hypercritisch en ingewikkeld had gevonden, welk een goed vriend degene tot wie hij zich richtte wel kon zijn als dat van hem werd gevraagd. Boekstaving van feiten hoort in een biografie thuis. Ik noem derhalve de volgende commissariaten, zonder op volledigheid aanspraak te maken:

De Nederlandsche Bank NV (afgetreden 25 Augustus 1963),

Rotterdamsch Beleggingsconsortium NV

Holland-Amerika Lijn,

Lindeteves-Jacoberg NV,

Nationale Levensverzekering-Bank NV,

Nationale-Nederlanden NV,

Nederlandsche Scheeps- Hypotheekbank NV,

Nieuwe Afrikaansche Handels- Vennootschap NV,

Westlandsche Hypotheekbank NV,

Algemeen Administratie- en Trustkantoor NV,

Bank voor Handel en Scheepvaart NV,

Droste's Cacao- en Chocoladefabrieken NV,

Fransch-Hollandsche Oliefabrieken "Calvé-Delft" NV,

Kon. Java-China-Paketaart Lijnen NV,

Koninklijke Paketaart-Maatschappij NV,

Lijm- en Gelatinefabriek "Delft", Vereeniging tot Beheer van Aandelen i/d NV,
Noordelijke Industrie voor Vezelverwerking NV,
"Vulcaan", NV Handels- en Transportmaatschappij.
Voorts lid van de Bankraad te Amsterdam.

Een aantal van deze commissariaten had hij bij zijn overlijden reeds aan zijn associé's overgedragen. Al met al een bijzonder bezet programma. Toch heeft Mr. Hintzen kans gezien voor de Rotterdamse samenleving op zichzelf ook nog veel te zijn en te doen. Een hoofddaccent lag daarbij op de Nederlandse Economische Hogeschool, waarvan hij curator was, terwijl hij tevens deel uitmaakte van het Bestuur van het Hogeschoolfonds. Ieder initiatief in groter of kleiner verband ten gunste van Rotterdam vond bij hem daadwerkelijke steun. Genoemd zij slechts de Club Rotterdam en de Stichting Rotterdam 1939, en in aansluiting hieraan al zijn werken, dikwijls tezamen met de heer Mr. K. P. van der Mandele, in verband met de voorbereiding van de reconstructie der stad, haar bedrijvigheid en haar sociaal en cultureel leven na de verwoesting in mei 1940. Niet onvermeld mag in dit verband blijven de rust, de vastberadenheid en het optimisme voor een verdere toekomst, waarmede de heer Hintzen èn als firmant van R. Mees en Zoonen èn als Rotterdammer de situatie reeds eind mei 1940 bezag. Ik weet dit uit eigen ervaring, alsook dat hij, consèquent in een eigen lijn blijvend, niets voelde voor het bij velen levend commercieel opportunisme om snel contact met Duitse instanties en ondernemingen te leggen. Hij vermeed dit contact daarentegen waar hij kon, en heeft ook zakelijk geen stap in de Duitse richting gezet, keurde het bovendien scherp en onverholen af wanneer iemand uit zijn omgeving in het belang der firma anders dacht te moeten handelen. Zijn "lastigheid" had in die jaren bepaald zeer positieve kanten! Tot dit punt gekomen, lijkt het goed een paar zaken, de persoon van Mr. Hintzen betreffende, en die eerder niet naar voren kwamen, te beklemtonen: zijn enthousiasme en zijn vitaliteit, en daarnevens zijn belangstelling voor sommige ontwikkelingen die weinig verband met zijn dagelijkse werkkring hielden, noch met zijn maatschappelijke positie. Al lag de mate waarin anders dan bij Dr. G. H. Hintzen, ook de zoon heeft daadwerkelijk sociaal medeleven getoond op een practische wijze in een moeilijke materie. Onvoldoende wordt beseft hoeveel tijd en denkkraft hij gegeven heeft om de verwezenlijking van de plannen van Ir. van Tijen voor de modernisering van de woningbouw in Rotterdam mogelijk te maken. Die plannen waren voor de dertiger jaren van een ongekennde originaliteit, wekten daardoor weerstand op en zouden, zonder de persoonlijke steun van iemand met het aanzien van Mr. Hintzen, nauwelijks zijn aanvaard. Mr. Hintzen was een man van eruditie, bezat een uitgebreide eigen bibliotheek, en heeft genootschappen als Gijsbert Karel van Hogendorp en het Rotterdamsch Leeskabinet in allerlei vormen gesteund en geschraagd, zo nodig nieuw leven ingeblazen, en zich steeds bijzonder ingespannen wanneer in Rotterdam geld bijeengebracht moest worden om nieuw, waardevol bezit voor het Museum Boymans te verwerven. Tenslotte was hij met hart en ziel Rotarian. H.M. de Koningin erkende zijn verdiensten voor ons land door hem op 1 januari 1948 ter gelegenheid van zijn 25-jarig jubileum als firmant van R. Mees en Zoonen te benoemen tot ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw.

Ik heb boven al met een enkel woord iets over de betekenis van Morele Herbewapening in het leven van de heer Hintzen gezegd. Alles wat met deze beweging samenhang heeft hem tot het eind geboeid en beziggehouden. Mr. Herman Carel Hintzen was op 31 december 1962 uit de firma R. Mees en Zoonen getreden. Haar wel en wee heeft hij evenals dat van Rotterdam ook sinds die datum met intense belangstelling gevolgd. Aan die belangstelling uiting geven maakte de vrij snel achteruitgaande toestand van het hart hem onmogelijk. Veel genoot hij daartegenover juist in dat laatste jaar van zijn mooie huis aan de Groene Wetering en van de liefde en genegenheid die zijn allernaasten hem toedroegen. Terugziend op het geheel: een vruchtbaar, een welbesteed leven, hoofdzakelijk ten dienste van anderen, met veel succes en niet zonder grote inspanning volbracht.

H. van Riel

Bron: *Economisch-Historisch Jaarboek* 30 (1965) 326-333.